

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ
КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ,
ДОКУМЕНТУВАННЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ
КОЛАБОРАЦІОНІЗМУ**

**МАТЕРІАЛИ
II Всеукраїнської науково-практичної конференції**

21 липня 2023 року

Видавництво
«Юридика»
2023

Оргкомітет конференції:

Голова:

Д. В. Швець, ректор Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, доцент, Заслужений працівник освіти України

Заступник голови:

М. В. Корнієнко, проректор Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

Члени оргкомітету:

Н. В. Домброван, начальник відділу організації наукової роботи, кандидат юридичних наук;

В. Я. Конопельський, завідувач кафедри кримінального права та кримінології, доктор юридичних наук, професор;

Г. К. Тетерятник, завідувач кафедри кримінального процесу, доктор юридичних наук, професор;

С. О. Єгоров, завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності, кандидат юридичних наук, доцент

Статті друкуються в авторському варіанті.
Оргкомітет дозволив собі лише скорочення статей,
які суттєво перевищували пропоновані обсяги.

Актуальні питання кримінально-правової кваліфікації, документування та розслідування колабораціонізму : матеріали ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 21 липня 2023 р.). – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. – 256 с.

ISBN 978-617-8263-62-1

УДК 343.322(062.552)

ISBN 978-617-8263-62-1

© ОДУВС, 2023

**ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ СПІВВІДНОШЕННЯ
ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВИХ ЗАХОДІВ
ТА НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ
У ПРОТИДІЇ КОЛАБОРАЦІОНІЗМУ**

Крикун В. В.

проректор

*Одеського державного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор*

Єгоров С. О.

*завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності
Одеського державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

3 березня 2022 року Верховною Радою України прийнятий Закон № 2108-IX, яким включено до Кримінального кодексу України ст. 111-1 «Колабораційна діяльність», що охопила значну кількість складів кримінальних правопорушень щодо співпраці з державою-агресором [1, с. 5]. Одночасно постали певні питання щодо співвідношення оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій у протидії колабораціонізму.

Основним функціональним призначенням негласних слідчих (розшукових) дій в системі кримінального процесу України є забезпечення оптимальних шляхів використання у кримінальному провадженні інформації, здобутої із використанням негласних сил та засобів, якими послуговується оперативно-розшукова діяльність.

Відповідно до статті 246 КПК негласними слідчими (розшуковими) діями визнається різновид слідчих (розшукових) дій, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню та проводяться у випадках, якщо відомості про злочин та особу, яка його вчинила, неможливо отримати в інший спосіб. А слідчі (розшукові) дії згідно п. 1 ст. 223 КПК України, є діями, спрямованими на отримання (збирання) доказів або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні [4, с. 33].

Також важливою особливістю є той факт, що донедавна більшість негласних слідчих (розшукових) дій, регламентованих главою 21 КПК України, проводились як оперативно-розшукові заходи [2, с. 4]. Отримана внаслідок їх проведення інформація використовувалась у доказуванні на досудовому слідстві та суді за умови, що такі дії не розшифровували форм та методів оперативно-розшукової діяльності, які становлять державну таємницю.

В кримінально-процесуальній доктрині на законодавчому рівні закріплено вичерпний перелік негласних слідчих (розшукових) дій, які регламентовані в главі 21 КПК України. Детальний порядок проведення негласних слідчих (розшукових) дій встановлюється Інструкцією про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні, затвердженою Наказом Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5/ [6].

Основним недоліком сучасної кримінально-процесуальної доктрини, на який наголошують науковці, є неузгодженість норм Кримінального процесуального кодексу та Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність». Ці проблеми стосуються і питань протидії колабораціонізму. Зокрема, законодавець не виокремлює пошукові і контррозвідувальні заходи, хоча і наголошує про їх наявність в оперативно-розшуковій діяльності. З іншого боку, негласні слідчі (розшукові) дії проводяться у випадках, якщо відомості про злочин та особу, яка його вчинила, неможливо отримати в інший спосіб. Негласні слідчі (розшукові) дії, передбачені статтями 269, 270, 271, 272 КПК України, а також ті, рішення про проведення яких приймає слідчий суддя, проводяться винятково у кримінальному провадженні щодо тяжких або особливо тяжких злочинів [3, с. 21]. Відповідно до п. 1 ст. 6 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» підставами для проведення оперативно-розшукової діяльності, зокрема, є наявність достатньої інформації, одержаної в установленому законом порядку, що потребує перевірки за допомогою оперативно-розшукових заходів і засобів, про: злочини, що готуються; осіб, які готують вчинення злочину [5]. Виходячи з теорії кримінального права, готування є однією із стадій вчинення злочину [3, с. 12].

До того ж у певних випадках дії з підготовки до вчинення злочину можуть класифікуватися як окремий закінчений злочин. У разі

виявлення ознак злочину відповідно до ч. 2 ст. 7 зазначеного Закону «оперативний підрозділ, який здійснює оперативно-розшукову діяльність, зобов'язаний невідкладно направити зібрані матеріали, в яких зафіксовані фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, до відповідного органу досудового розслідування в порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України» [5]. Хоча навіть і в цій нормі закладене суттєве протиріччя – у разі виявлення ознак злочину направляти матеріали вже необхідно не про них, а про протиправні діяння. Загалом із зазначеного випливає, що у разі виявлення будь-яких ознак злочину має починатися кримінальне провадження. З огляду на це виникає запитання: у зв'язку з чим, на якій же підставі здійснюється ОРД для виявлення ознак злочину, коли законом передбачається, що підставою для її проведення є наявність достатньої інформації, що потребує перевірки, про підготовку злочину, тобто вже виявлені його ознаки? А відтак, виникає сумнів щодо законності ОРД, адже до виявлення ознак злочину вона не може здійснюватися, бо ще немає підстав для її проведення, а після виявлення ознак злочину повинно розпочинатися кримінальне провадження й мають проводитися передбачені КПК України слідчі, у тому числі й негласні розшукові дії, а не ОРД.

Проведений аналіз положень чинного законодавства свідчить про наявність суттєвих суперечностей, які потребують усунення з метою поліпшення нормативно-правового регулювання оперативно-розшукової та кримінально-процесуальної діяльності у протидії колабораціонізму. Передусім, з нашої точки зору, на законодавчому рівні потребує чіткого розмежування оперативно-розшукова і кримінально-процесуальна діяльності, а також визначення поняття та переліку оперативно-розшукових заходів.

Література:

1. Албул С. В. Напрями оперативно-розшукового документування фактів колабораційної діяльності під час деокупації Автономної Республіки Крим. *Крим – це Україна: стратегія деокупації та реінтеграції*: матеріали Міжнародного науково-практичного круглого столу (м. Одеса, 24 лютого 2023 р.). Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. С. 5–9.
2. Албул С. В. Нова парадигма оперативно-розшукової діяльності: проблемні питання правового забезпечення. *Актуальні питання правового забезпечення у сучасних умовах*: збірник тез доповідей Всеукраїнського науково-практичного семінару (Харків, 26 листопада

2021 р., Національна академія Національної гвардії України). Харків : НА НГУ, 2021. С. 4–5.

3. Методичні рекомендації з питань кримінально-правової кваліфікації, оперативно-розшукової діяльності та кримінального провадження за ст. 111-1 КК України «Колабораційна діяльність» / С. Албул, Т. Волошанівська, А. Марченко, Г. Мудрецька, Г. Резніченко, І. Федоров, І. Чекмарьова. Одеса: ОДУВС, 2022. 67 с.
4. Негласні слідчі (розшукові) дії: навчальний посібник / С. В. Албул, С. А. Дроботов, Г. І. Масяйкін, Д. М. Павлов; за заг. ред. С. А. Дроботова. Київ : Інститут УДО України Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, 2022. 472 с.
5. Про оперативно-розшукову діяльність: закон України від 18.02.1992 № 2135-XII із змін. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12/print> (дата звернення 10.07.2023).
6. Про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні: наказ Генеральної Прокуратури України, МВС України, СБ України, Міністерства фінансів України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства юстиції України від 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12/print> (дата звернення 10.07.2023).

КОЛАБОРАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ: СПІВВІДНОШЕННЯ ІЗ СУМІЖНИМИ СКЛАДАМИ ЗЛОЧИНІВ	
<i>Коломієць Ю. Ю.</i>	97
КОЛАБОРАЦІЯ: ЩО ЗМІНИЛОСЬ ЗА РІК?	
<i>Конопельський В. Я., Зеленецька А. І.</i>	101
МОЖЛИВОСТІ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В ДОКУМЕНТУВАННІ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
<i>Корнієнко М. В., Лісніченко Д. В.</i>	104
КОЛАБОРАЦІОНІЗМ В МІЖНАРОДНОМУ ГУМАНІТАРНОМУ ПРАВІ	
<i>Корносюк Ю. В., Собко Г. М.</i>	109
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ СУСПІЛЬСТВА У БОРОТЬБИ З КОЛАБОРАЦІОНІЗМОМ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ	
<i>Косаревська О. В., Хілобок Д. Р.</i>	111
КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА КОЛАБОРАЦІОНІЗМ: ПРОБЛЕМНІ МОМЕНТИ	
<i>Косовський С. О., Собко Г. М.</i>	116
ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ «ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПОРТАЛ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ» В ОПЕРАТИВНОМУ ПОШУКУ ОСІБ, ЯКІ ВЧИНЯЮТЬ КРАДІЖКИ З КВАРТИР НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ	
<i>Костенко Ю. О., Грабазій І. А.</i>	119
КОЛАБОРАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ	
<i>Кравчук М. А., Чекмарьова І. М.</i>	123
КОЛАБОРАЦІЙНА ЧИ ОКУПАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ?	
<i>Крайник Г. С.</i>	126
ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ СПІВВІДНОШЕННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВИХ ЗАХОДІВ ТА НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ У ПРОТИДІЇ КОЛАБОРАЦІОНІЗМУ	
<i>Крикун В. В., Єгоров С. О.</i>	130
ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРИТЯГНЕННЯ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЗДІЙСНЕННЯ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
<i>Кулик Л. М.</i>	133
ВИНИКНЕННЯ ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КОЛАБОРАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВИРІШЕННЯ	
<i>Кушнарєва О. Б., Конопельський В. Я.</i>	136
ЗАКОНОДАВЧІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ У СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ	
<i>Лавришук О. В.</i>	139